

Torsdagen den
21 oktober 1976

Torsdagen den 21 oktober

Kl. 14.00

*Om riktlinjerna
för svensk interna-
tionell politik*

§ 1 Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens kammare

Härmed får jag avsäga mig uppdraget som suppleant i den svenska delegationen till Europarådets rådgivande församling.

Stockholm den 21 oktober 1976

Karin Söder

Denna avsägelse godkändes av kammaren.

§ 3 Om riktlinjerna för svensk internationell politik

Herr finansministern BOHMAN erhöll ordet för att besvara herr *Hermanssons* (vpk) den 7 oktober anmälda fråga, 1976/77:4, till herr utrikesministern, och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat utrikesministern om deltagande i ett lån till en reaktionär regim av typ Argentina står i överensstämmelse med de riktlinjer som bör gälla för svensk internationell politik. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Vad herr Hermansson syftar på är ett internationellt lånepaket på ca 1 1/4 miljarder dollar, dvs. omkring 5,3 miljarder kronor, till den argentinska centralbanken från ett större antal internationella banker och Valutafonden. Riksbanken har gett svenska banker tillstånd att delta i detta lånearrangemang.

Riksbanken har att vid sin prövning av valutaärenden följa bestämmelserna i den svenska valutalagstiftningen. Att riksbanken bifaller en framställning av nu ifrågakvarande art innefattar alltså icke någon värdering av de politiska förhållandena i ett visst land. De riktlinjer som gäller för svensk utrikespolitik ger inte underlag för avvikelser från vedertagen tillämpning av valutalagstiftningens regler.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Herr Bohmans svar innebär i sak att regeringen tycker att det var riktigt att låna pengar till den reaktionära regimen i Argentina. Beskedet är ju inte överraskande för att komma från herr Bohman. Möjligen kunde någon ha haft illusionen att utrikesministern, till vilken

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om riktlinjerna
för svensk interna-
tionell politik*

jag ställt frågan, skulle ha haft en annan mening. Vi har emellertid nu fått reda på hur vissa formuleringar i regeringsförklaringen skall tolkas. När man talar om att Sveriges utrikespolitik "skall medverka till fred och frihet, trygghet och rättvisa för världens folk" avser man tydligen sådana förhållanden som i dag råder i Argentina. Moderata samlingspartiet har tagit över inte bara regeringens kärnkraftspolitik utan även dess utrikespolitik.

Bakgrunden till min fråga var ju riksbankens tillstånd till SE-banken, Handelsbanken, Götabanken och den statliga PK-banken att delta med 7 miljoner dollar till ett lån som Argentina beviljats av utländska banker. Man kan inte betrakta ett sådant beslut som ett rutinärend. Lånet var ett politiskt ställningstagande. Den nuvarande regimen i Argentina är en reaktionär militärregim, som inneburit en politik av mord och terror mot alla demokratiska krafter. Flyktingar som tidigare tagit sin tillflykt till Argentina har mördats eller utlämnats till fascistiska regimer. Arbarklassen har drabbats av ett skärpt ekonomiskt förtryck. I stället för att med lån stödja förtryckarna borde vårt land mångdubbla sina insatser för att ge de dödshotade flyktingarna en fristad.

Herr talman! Sverige har ju också under en längre tid haft problem med sin valutareserv, vilket om en stund kommer att belysas närmare, men det tog man tydligen ingen som helst hänsyn till när det gällde lånet till Argentina. Vänsterpartiet kommunisterna anser lånet till den argentinska regimen vara en skändlighet. Lånet beviljades under den socialdemokratiska regeringens tid. Herr Bohmans ställningstagande på den nya regeringens vägnar har på ett beklämmande sätt belyst den borgerliga regeringens utrikespolitiska program.

Herr finansministern BOHMAN:

Herr talman! Den nuvarande regeringen och riksbanken följer gällande lagstiftning och den praxis som sedan länge har utbildats i vårt land. Jag tänker inte gå in i någon diskussion med herr Hermansson om läget i Argentina. Hans syn får stå för honom själv. Och jag har min egen syn. Men jag vill på det bestämdaste tillbakavisa den insinuation som han här har gjort, att regeringen skulle brista i intresse för skyddet av mänskliga rättigheter eller för demokratins principer. Jag vill påminna herr Hermansson om vad utrikesminister Karin Söder sade på den punkten i sitt anförande i FN:s generalförsamling för bara någon vecka sedan – ett anförande som självfallet hela regeringen står bakom:

"Alla FN:s medlemsstater har åtagit sig att skydda de mänskliga rättigheterna. Denna uppgift är av väsentlig betydelse inte bara för att främja den enskilda människans välfärd utan även för att utveckla vänskapliga relationer mellan staterna och för att undvika internationella spänningar och kriser. Desto mera måste det beklagas, att människor världen över fortfarande lider under upprörande former av förnedring och våld.

Sverige kommer att ge orubbligt stöd till kampen mot förtryck av människor och folkgrupper. Vi fördömer varje form av förföljelse av

människor till följd av deras politiska eller religiösa övertygelse på grund av ras eller etnisk tillhörighet, varhelst sådant förekommer.”

Det här är regeringens ståndpunkt, och herr Hermansson skall inte försöka skapa något tvivel om var vi står i det här hänseendet.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det avsnitt ur fru Söders deklaration i FN som herr Bohman här citerat tycker jag är alldeles utmärkt, och jag vill helhjärtat instämma i de formuleringarna. Men en sådan deklaration går inte att förena med ett uttalande att det var riktigt att riksbanken beviljade tillstånd till lånet till Argentina och att den statliga PK-banken deltog i det lånet. Det måste finnas en överensstämmelse mellan deklarationer och handling.

Nu vill herr Bohman antyda att riksbanken egentligen, på grund av valutalagstiftningen, var skyldig att bevilja det här tillståndet. Det stämmer naturligtvis inte. Riksbanken kunde ha sagt nej. Låt oss göra antagandet att det hade gällt Chile. Tycker herr Bohman att det också då hade varit riktigt att riksbanken fick tillstånd till det här lånet?

Herr finansministern BOHMAN:

Herr talman! Jag har ingen anledning att ytterligare vederlägga herr Hermanssons fortsatta insinuationer. Men jag vill upprepa att riksbanken, enligt den lagstiftning som gäller, inte kunde ha sagt nej i det här fallet.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det är självklart att riksbanken, om den skall pröva sådana här tillstånd, kan säga endera ja eller nej – annars är prövningen meningslös. Den kunde alltså utan tvivel ha sagt nej till den här begäran om tillstånd.

Men jag vill också påtala att den statliga PK-banken – en bank ägd av svenska folket – deltog aktivt i detta lån. Herr Bohman kan i varje fall inte påstå att PK-banken var bunden av den formella tolkning av valutalagstiftningen som han vill göra. Åtminstone PK-banken kunde ha sagt nej. Jag tycker att det är helt fel att en statlig bank på detta sätt deltar i ett stort lån till en militär regim av det slag som regimen i Argentina i dag utgör.

Herr finansministern BOHMAN:

Herr talman! Riksbanken kan självfallet i och för sig säga både ja och nej, men när riksbanken väljer att säga ja eller nej måste det ske på grundval av en bedömning, byggd på den lagstiftning som gäller. Vill man ha en annan praxis får man ändra lagstiftningen.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 13

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om riktlinjerna
för svensk interna-
tionell politik*

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om åtgärder mot
valutaspekulation*

Herr finansministern BOHMAN erhöill ordet för att besvara herr *Hermanssons* (vpk) den 14 oktober anmälda fråga, 1976/77:16, och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat mig om nedgången i valutareserven fortsätter och vilka åtgärder regeringen avser vidta mot valutaspekulationen.

Valutareservens utveckling framgår av riksbankens veckorapporter och månatligen publicerade uppgifter. Enligt den senaste rapporten per den 15 oktober 1976 minskade valutareserven med 276 milj. kr. under veckan den 7-15 oktober.

Riksbanken har som ett led i att begränsa utflödet av valuta och stärka vår motståndskraft mot effekterna av valutaoron höjt diskontot och infört utlåningstak för affärsbankerna. Dessa svenska åtgärder i förening med den i söndags vidtagna justeringen av kursrelationerna mellan de i den s. k. ormen ingående valutorna bör visa sig vara tillräckliga för att stabilisera utvecklingen på valutamarknaden. Skulle ytterligare åtgärder mot den s. k. valutaspekulationen bedömas påkallade ligger det i sakens natur att de inte kommer att tillkännages i förväg.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för de upplysningar som herr Bohman givit, men det är faktiskt på sin plats att riksdagen får en redogörelse för de drastiska åtgärder som vidtagits under de senaste veckorna och kring vilka det inte alls råder någon politisk enighet.

Beslutet att höja diskontot med 2 % motiverades främst med den ohämmade valutaspekulationen. Som åtgärd mot denna spekulation drabbar räntehöjningen fel, såsom vpk:s riksdagsgrupp påpekade i ett uttalande den 4 oktober. Räntehöjningen slår inte mot spekulanterna. Den drabbar i stället konsumenter och på sikt hyresgäster. Den utgör ett hårt slag mot småföretagen, som ju den nya regeringen sagt sig ömma speciellt för. En representant för pris- och kartellnämnden har sagt att räntehöjningen pressar upp konsumentpriserna med så mycket som 1 1/2 %. Den fördyringen kommer alltså ovanpå en redan hög prisstegring.

I stället för att höja räntan borde man skärpa valutalagstiftningen och övervakningen av kapitalrörelserna över gränserna. Högräntepolitiken måste överges. Valutaspekulationen måste stoppas.

Av herr Bohmans svar är det tydligt att regeringen inte alls överväger några åtgärder som direkt riktar sig mot valutaspekulanterna. I stället har man nu också devalverat kronans värde gentemot den västtyska marken. Det betyder nya prisstegringar på en rad importvaror. Effekterna av den motsatta förändringen gentemot andra valutor kommer däremot troligen bort i hanteringen.

Herr talman! Både den starka räntehöjningen och devalveringen av kronan gentemot D-marken betecknas som panikartade och skadliga av vissa ekonomer. Jag vill exempelvis hänvisa till en artikel av Sven Grass-

man i Svenska Dagbladet för i dag. Panikartade eller ej – dessa åtgärder slår hårt mot löntagarnas, småföretagarnas och konsumenternas intressen. Jag tror att det är viktigt att ställa följande fråga till finansministern: Anser regeringen att räntan bör sänkas eller är regeringens linje högräntepolitik?

Herr finansministern BOHMAN:

Herr talman! För det första behöver jag tydligen påminna herr Hermansson om att riksbanken lyder under riksdagen, att riksdagen utser riksbanksfullmäktige och att det är av dem som dessa beslut fattas. För det andra är det alldeles självklart att höjda räntor kan få negativa konsekvenser som även drabbar små och medelstora företag. Däremot drabbas inte hyresgästerna, tack vare de räntegarantier som nu finns. De här negativa effekterna skall man väga mot de effekter som inträder för små och medelstora företag och för hela det svenska folkhushållet, om vi inte kan backa upp vår valuta.

Värderingen av ett lands valuta har samband även med landets ekonomi. De åtgärder som vidtagits i detta hänseende går ut på att övertyga omvärlden om att den nya regeringen och riksbanken är beredda att göra vad som behövs för att se till att vår ekonomi är god. Det ligger alltså i hela folkhushållets intresse.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag är helt medveten om att riksbanken lyder under riksdagen. Men vi befinner oss ju nu i riksdagen, och därför borde man kunna diskutera dessa åtgärder.

Regeringen har väl ändå en åsikt om räntan. Den fråga jag ställde var ju om regeringen har den inställningen att den nuvarande höga räntan bör vidmakthållas eller om regeringen för sin del anser att man borde ha en lägre ränta.

Vi har en ny regering – det vet vi – men även en ny regering bör naturligtvis ha en åsikt i en så grundläggande fråga i den ekonomiska politiken som vilken räntepolitik man vill medverka till att föra. En del regeringsledamöter är dessutom partiledare, och de flesta regeringsledamöter är medlemmar i politiska partier och borde alltså även i den egenskapen ha en uppfattning om den lämpliga räntepolitiken i vårt land.

Herr finansministern BOHMAN:

Herr talman! Av naturliga skäl – det inser säkert herr Hermansson också – har jag ingen möjlighet att göra några utfästelser beträffande den räntepolitik som skall bedrivas: hur höga räntorna skall vara eller hur låga räntorna skall vara. Jag vill bara påminna herr Hermansson om att ränteläget avspeglar den ekonomiska situationen i landet men dessutom också ränteförhållandena *mellan* olika länder. Här finns en inbördes relation som vi i vissa fall endast delvis kan styra.

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen i Flen*

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag begärde inga utfästelser av finansministern om räntans lämpliga höjd. Jag begärde bara att få reda på regeringens åsikt när det gäller räntepolitiken.

I ett tidigare inlägg ville finansministern försvara de vidtagna åtgärderna med synpunkten att de skulle ha varit nödvändiga för att visa att vi i Sverige hade en sund ekonomi och var beredda att försvara den. Jag refererade i mitt första inlägg till en artikel av Sven Grassman, och jag vill avsluta detta inlägg med att läsa upp några av hans synpunkter. Grassman säger:

..”Om --- en riksbankschef avbryter en resa till Stilla Oceanen, kallar till krismöte och höjer räntan med historiska 2 procent på fel dag mitt under pågående valutaoroligheter och i vakuemet mellan två regeringar – då måste man ställa sig undrande.”

Jag tror det är fler än herr Grassman som har ställt sig undrande till den åtgärden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om åtgärder för att trygga sysselsättningen i Flen

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara herr *Svenssons* i Eskilstuna (s) den 14 oktober anmälda fråga, 1976/77:18, och anförde:

Herr talman! Herr Svensson i Eskilstuna har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att möta de sysselsättningssvårigheter som hotar att drabba Flens kommun.

Bakgrunden till herr Svenssons fråga är främst att AB Järnförädling har varslat sammanlagt 260 anställda vid bolagets fabrik i Hälleforsnäs om uppsägning. Bolaget intar en mycket dominerande ställning på arbetsmarknaden i Flen.

Jag vill först erinra om att en utredningsgrupp med representanter för företagsledningen, de anställda och samhället sedan våren 1976 har arbetat med AB Järnförädlingens problem, som blivit allt allvarligare. Det varsel som nu har utfärdats har således föregåtts av ett ingående samråd med berörd personal och personalens fackliga organisationer.

Jag väntar mig att ägarna till AB Järnförädling känner sitt ansvar för att skaffa nya arbeten till de anställda som nu hotas av arbetslöshet. Jag förutsätter således att AB Beijerinvest noga prövar möjligheterna att förlägga någon expansiv verksamhet till Flen.

Lokaliseringsstöd kan beviljas företag utanför det s. k. allmänna stödområdet, t. ex. när en ort hotas av avsevärd arbetslöshet till följd av industrinedläggning eller när ett område med ensidigt näringsliv behöver tillföras ytterligare industrier.

Efter samråd med statsrådet och chefen för industridepartementet kan jag meddela att ansökningar om sådant stöd till projekt som kan förbättra

arbetsmarknadsläget i Flen kommer att prövas utifrån dessa regler.

Arbetsmarknadsverket kommer tillsammans med de anställda, företaget och berörda samhällsorgan att upprätta ett program över åtgärder som kan vidtas för att möta de omställningsproblem som uppstår för de anställda.

Herr SVENSSON i Eskilstuna (s):

Herr talman! Jag tackar vice statsministern och chefen för arbetsmarknadsdepartementet för svaret på min fråga. Frågan avspeglar en djupt känd oro hos flera hundra familjer som hotas av arbetslöshet till följd av Järnförädlings tillkännagivna planer att kraftigt reducera personalstyrkan i Hälleforsnäs och lägga ned verksamheten i Västervik.

Denna oro har ökat efter regeringsskiftet. Vi vet nämligen att under herr vice statsministern lyder en finansminister som ideologiskt har ställt sig bakom ståndpunkten att marknadsekonomins självläkande krafter borde beredas större utrymme och att den statliga medicineringen överdoserats i den svenska ekonomin. Herr Bohman torde som bekant ha en annan uppfattning än herr Ahlmark om vad statsrådet själv kallat Anders Wall-imperialismen. Därför är det bra att statsrådet Ahlmark, som är nummer två i rangordningen inom regeringen, beretts tillfälle att här ta avstånd från dessa finansministerns idéer, till den verkan det hava kan.

Detta har varit så mycket mer angeläget som det inte står ett ord i regeringsdeklarationen om hur den borgerliga trepartikoalitionen ser på strukturproblemen inom den svenska industrin och om man kan låta det basa på med *reformer utan socialism*. Människorna, som är oroliga för sina jobb, vill säkert ha klarare besked här.

Från oppositionen har vi sagt att tystnaden i regeringsdeklarationen om problemen i stålindustrin, vid varven och inom textil- och beklädnadsindustrin kan tolkas som att regeringsskiftet medfört en försvagning av samhällets ansvar att värna om människors trygghet och sysselsättning.

Beträffande de konkreta beskeden i dag vill jag säga att jag noterar en positiv grundton och att jag med tillfredsställelse noterar arbetsmarknadsministerns skepsis inför att låta de självläkande krafterna ensamma få råda.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Det är alldeles klart att det inte räcker med några självläkande krafter när vi står inför svåra problem med sysselsättningen. Flens arbetsmarknadsproblem gäller ju inte bara Hälleforsnäs, vilket naturligtvis Olle Svensson vet. Det finns flera företag i Flenregionen som har varslat om driftinskränkningar eller som har sysselsättningsminskning till följd av nyanställningsstopp och naturlig avgång.

Jag hade i går ett samtal med Anders Wall. Jag inskräppte då betydelsen av att sysselsättningen i kommunen skulle stödjas och tryggas. Jag har

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen i Flen*

fäst stor vikt vid några ord i Beijerinvests presskommuniké, där man säger att ansträngningarna att inom koncernen finna sysselsättning för de friställda i Hälleforsnäs fortsätter. Från regeringens sida anser vi det vara synnerligen angeläget att de ansträngningarna blir framgångsrika.

AB Beijerinvest har informerat regeringen om de ansträngningar som de nuvarande ägarna till AB Järnförädling gör för att söka tillföra orten annan sysselsättning. Jag kan meddela att arbetsmarknadsstyrelsen på regeringens uppdrag har stoppat fortsatta utbetalningar av de lokaliseringsslån som den föregående regeringen beviljat AB Järnförädling. Detta sker i avvaktan på att ägarnas ansvar och fortsatta åtaganden klarläggs. Av totalt 17 milj. kr. som beviljats företaget i lokaliseringsslån har hittills endast 9,3 milj. kr. utbetalats till företaget.

Herr SVENSSON i Eskilstuna (s):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse de principiella synpunkter som arbetsmarknadsministern här har fört fram, nämligen att staten har ett ansvar för sysselsättningen och att man vill ställa krav på ägaren av AB Järnförädling. I svaret fanns en erinran om den utredningsgrupp som arbetat och som nått fram till det aktuella förslaget. Vi vet emellertid att dessförinnan kom ett chockbesked till de anställda vid AB Järnförädling. Det hade inte föregåtts av något samråd, och det skapade en förtroendekris i förhållande till företagsledningen.

Min slutsats blir att vi nu bör verka för att alternativet totalnedläggning av AB Järnförädling sopas under mattan. Hälleforsnäs är beroende av gjuteriet. Det är den enda utkomstmöjligheten på orten. Det är ryggraden i själva Hälleforsnäs bruk. Till detta bör komma omsorg om de anställda, som mister sina jobb.

Jag noterar som en riktig inställning att man satsar på befintliga företag inom Flens kommun. Men principen, att kräva insatser från staten för full sysselsättning, måste fullföljas.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Det är alldeles riktigt som Olle Svensson i Eskilstuna säger, att aktiva insatser är nödvändiga.

Enligt länsarbetsnämnden har utvecklingen under 1976 i Flen- och Katrineholmsdistriktet präglats av en minskad industrisysselsättning och en förhållandevis hög arbetslöshet för både äldre och yngre arbetstagar. Antalet lediga platser som nyanmälts till arbetsförmedlingen ligger också på en låg nivå.

Självfallet är regeringen beredd att i olika former stödja seriösa förslag, som syftar till att ge fler och mer differentierade sysselsättningsmöjligheter i regionen. Vad Flen i första hand behöver är expansiva företag som kan ge en varaktigt tryggad industrisysselsättning.

Herr SVENSSON i Eskilstuna (s):

Herr talman! För att här inte skall bli något missförstånd vill jag gärna tillägga att det också är nödvändigt att se till, att AB Järnförädling kan

fortsätta sin verksamhet. Lokaliseringslånen kan då spela en viktig roll för att man skall komma igenom förluståren och nå fram till stabilitet i utvecklingen. Jag tolkar arbetsmarknadsministern så, att han kommer att verka i den riktningen och att ingen skall kunna ta situationen som någon förevändning för drastiska åtgärder. AB Järnförädling måste leva kvar för att Hälleforsnäs och de familjer som lever där skall kunna känna trygghet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om ökat statligt stöd till den manuella glasindustrin

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Fagerlunds* (s) den 11 oktober anmälda fråga, 1976/77:8, och anförde:

Herr talman! Herr Fagerlund har frågat mig om riksdagen kan förvänta att regeringen snabbt lägger fram ett förslag om utökat statligt stöd till den manuella glasindustrin.

Den svenska manuella glasindustrin har under det senaste decenniet till och från ställts inför besvärliga strukturproblem. Vid sidan av konjunkturbetingade faktorer har problemen i hög grad sitt ursprung i den successivt ökade konkurrensen från maskintillverkat glas. Den hantverksmässiga tillverkningen har på flera områden trängts tillbaka, såväl på den svenska som på den internationella marknaden.

Under de senaste två åren har situationen för de svenska glasbruken förvärrats. Den redan tidigare pressade lönsamheten försämrades ytterligare under år 1975, då den internationella efterfrågan på svenskt glas minskade samtidigt som importen från utländska tillverkare steg mycket kraftigt.

Den i jämförelse med omvärlden oförmånliga kostnadsutvecklingen i vårt land, som nu skapar växande problem inom hela det svenska näringslivet, har påverkat även denna bransch. Den försämrade lönsamheten för glasbruken inrymmer således både ett produktionskostnadselement och ett konjunkturlement. Det internationella konkurrensläget innebär att möjligheterna att kompensera kostnadsstegringarna genom prishöjningar är ytterst begränsade.

Vid sidan av dessa kostnads- och marknadsbetingade svårigheter finns även andra problem i branschen, bl. a. dålig arbetsmiljö.

Jag tror mig kunna konstatera att det råder en någorlunda bred enighet om att den manuella glasindustrin befinner sig i ett svårt läge.

F. n. övervägs inom industridepartementet ett fortsatt åtgärdsprogram för glasindustrin. Jag kan för dagen inte ange vad övervägandena kan leda fram till.

På herr Fagerlunds fråga vill jag således svara att jag är positiv till samhällsinsatser för den manuella glasindustrin. Jag räknar med att regeringen skall förelägga riksdagen förslag i denna fråga under nu pågående riksmöte.

Nr 13

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om ökat statligt
stöd till den
manuella glasindu-
strin*

*Om ökat statligt
stöd till den
manuella glasindu-
strin*

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Jag skall be att få tacka industriministern för svaret. Däremot kan jag inte känna tacksamhet för innehållet i detsamma.

Bakgrunden till min fråga är ju den interpellationsdebatt som vi hade i riksdagen den 30 mars 1976, då dåvarande industriministern – som svar på ungefär samma fråga som jag nu har ställt till nuvarande industriministern – sade:

”Jag kan dela uppfattningen att det hade varit bra om vi hade kunnat lägga fram ett förslag redan i vår, men av arbetstekniska skäl finner jag det inte vara möjligt. Däremot hoppas vi att, om inget särskilt inträffar, vi skall kunna vara färdiga med ett förslag tidigt under hösten. Personligen ställer jag mig positiv till de åtgärder som kan medverka till att förstärka glasindustrins konkurrenskraft och göra det möjligt att genomföra en mera långsiktig strukturrationalisering.”

Jag var helt enkelt beredd på, i och med att det blev regeringsskifte, att man inte skulle ha samma syn i fråga om att glasindustrin snabbt skulle få det stöd som den måste ha. Nu säger herr Åsling att det skall ske under nu pågående riksmöte, vilket kan innebära att vi får ett förslag till maj månad 1977. Jag vill säga att tidsfristen för den svenska manuella glasindustrin är kort. Det brådskar verkligen, och risken för att elden släcks under ugnarna är mycket stor. Det räcker inte med en positiv inställning.

I den nämnda interpellationsdebatten deltog även herr Andersson i Nybro, som är partivän till herr Åsling. Han sade: ”Glasbruken måste tillföras kapital på generösa villkor för att kunna klara en snabb upp- rustning ---. Exportstödet måste snabbt byggas ut ---.” Kan herr Andersson inte på något sätt påverka herr Åsling när det gäller att snabbt lägga fram ett förslag redan nu under hösten, eftersom det verkligen behövs åtgärder?

Jag vet att man har arbetat med problemet i industridepartementet, och jag vet att man hunnit långt med förberedelserna till en proposition.

Men det räcker inte med att bara vara positiv. Här måste någonting ske snabbt.

Jag skall inte ta upp till diskussion den allmänna syn som herr Åsling har – det är mycket riktigt som herr Åsling säger att där finns ingenting nytt. Men jag skall citera ur en tidning: ”Det knakar i det svenska glas- huset. Svenskt glas – vackert, världsberömt, flaggskepp för konstindustrin och snöplog för exportindustrin – är hotat.” Tidningen är från 1971, men läget är precis detsamma i dag.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag vill konstatera att på det här området liksom på en rad andra områden inom näringspolitiken är det en dålig beredskap vi har tagit i arv. Vi får börja från början för att bygga upp någonting positivt, och de är nu i industridepartementet sysselsatta med att se över denna fråga. Den har dessutom blivit speciellt akut därför att den ekonomiska

politik som förts under det senaste året har skapat ett ofördelaktigt kostnadsläge för hela det svenska näringslivet. Vi förlorar i dag exportmarknader på löpande band.

Det är alltså i ett läge som inger allvarliga bekymmer rent allmänt ur näringslivets synpunkt som vi nu skall ta ställning till en rad konkreta åtgärder av den här arten. Det gäller då inte bara den manuella glasindustrin utan hela det svenska näringslivet.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Herr Åsling försöker säga att vi har dålig beredskap på den industriella sidan, men låt mig konstatera att när det gäller glasindustrin så är det påståendet fullständigt felaktigt. Det finns, herr Åsling, en utredning som lades fram i mars månad 1976. Den har varit ute på remiss och det har jobbat med en propositionsskrivning. Vad herr Åsling har att göra är att ta ställning till det konkreta problemet, som innebär att industrin vill ha 30 milj. kr. till investeringskapital, men där jag själv har en annan uppfattning, nämligen att 30 milj. kr. inte räcker utan att det bör vara 100 milj. kr. Det är det som herr Åsling har att ta ställning till – och om han vill lägga förslaget i höst eller skjuta på det.

När herr Åsling säger att vi har förlorat exportmarknader så stämmer det inte när det gäller glasindustrin för där har vi ökat vår exportandel, men vi behöver öka den ännu mer. Vår exportandel har ökat från 30 till 40 %, men för att man skall kunna bereda sysselsättning för alla anställda måste den komma upp till 60 %. Därför behövs det dels investeringskapital, dels stöd till marknadsföring på utlandet och dessutom en strukturomvandling. Jag tycker att här borde herr Åsling snabbt komma fram till ett resultat. Vi får väl fortsätta den här debatten senare – det blir ju en motionstid i januari.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Fagerlund citerade en situationsbeskrivning i en tidning från 1971, och nu är det dock 1976. Det kan väl tas som en illustration till att det har gått många år utan att någonting hänt. Beredskapen har varit dålig.

Vad som gör att det förberedelsearbete som herr Fagerlund talar om inte längre är till fyllest är den allmänna ekonomiska situation som svenskt näringsliv befinner sig i. Herr Fagerlund måste väl ge mig rätt i att den situationen bör man också ha med i bilden när man konstruerar de stödåtgärder som man vill sätta in för att rädda denna betydelsefulla del av svenskt näringsliv.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Sedan 1971 har det hänt massor inom glasindustrin, herr Åsling! Det har bl. a. skett en strukturomvandling – annars hade vi icke haft den glasindustri som vi har i dag.

Herr Åsling har talat om att åstadkomma 400 000 nya jobb; alla orter här i landet skall ha arbete. Låt mig fråga herr Åsling: Vilka jobb skall man då ha i Bergdala, Kosta, Målerås, Gullaskröv, Orrefors och Lindshammar? Jag kunde fortsätta uppräknningen. I t. ex. Lindshammar – tyvärr är inte herr Hovhammar här i dag – finns det enbart glasindustri. Här gäller det inte att ha en positiv uppfattning – här gäller det att handla, herr Åsling!

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om fysiskt-antropologiska undersökningar i faderskapsärenden

Herr justitieministern ROMANUS erhöll ordet för att besvara herr Svenssons i Malmö (vpk) den 12 oktober anmälda fråga, 1976/77:9, och anförde:

Herr talman! Herr Svensson i Malmö har frågat mig om jag anser att omprövning av avgöranden om faderskap bör beviljas i de fall där rättsantropologisk undersökning haft väsentlig betydelse för faderskapsprövningen och hur jag i så fall avser att tillfredsställande informera de i sådana mål berörda fäderna om det nya läget.

Enligt gällande rätt kan domstol i faderskapsmål förordna att blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper skall äga rum beträffande modern och barnet samt den eller de män som är aktuella i målet. Blodundersökning görs vid blodgruppsserologiska avdelningen vid statens rättskemiska laboratorium, medan annan undersökning av ärftliga egenskaper hittills har skett vid det rättsantropologiska laboratoriet vid statens rättsläkarstation i Stockholm.

Normalt förordnar domstolarna endast om blodundersökning. Antalet sådana undersökningar har under senare tid varit ca 2 500 per år. Mellan 5 och 10 % av blodundersökningarna har emellertid ansetts böra kompletteras med faderskapsundersökning vid rättsantropologiska laboratoriet.

Socialstyrelsen tillsatte år 1973 en arbetsgrupp för att göra en översyn av verksamheten vid rättsantropologiska laboratoriet. Arbetsgruppen har i början av året lämnat en rapport där man bl. a. kommenterar de undersökningar av yttre morfologiska karaktärer som har bedrivits vid laboratoriet. Härmed avses undersökningar av sådana faktorer som ansiktsform, öronmusslans och näsans utseende osv. Enligt arbetsgruppen kan en helt tillfredsställande och jämfört med nuläget ökad säkerhet uppnås i faderskapsutredningar, även om hittills gjorda undersökningar av yttre morfologiska karaktärer utgår. Arbetsgruppen föreslår därför att man upphör med dessa undersökningar.

Arbetsgruppens rapport har distribuerats till samtliga barnavårdsnämnder och domstolar för kännedom. Rapporten har vidare sänts ut på remiss till vissa myndigheter. Remissbehandlingen är ännu inte helt avslutad.

Socialstyrelsen har därför inte kunnat ta slutlig ställning till de synpunkter och förslag som förs fram i rapporten.

Även jag anser att det är för tidigt att göra något bestämt uttalande om de utförda antropologiska undersökningarna och deras betydelse för utgången i faderskapsmål. Jag vill emellertid erinra om att det enligt rättegångsbalken finns möjlighet för parterna i faderskapsmål att få resning i högsta domstolen om det åberopas ny omständighet som sannolikt skulle ha lett till annan utgång i målet. Frågan om resning får emellertid prövas i varje särskilt fall för sig.

När det gäller informationsbehovet får den saken övervägas sedan man tagit slutlig ställning till arbetsgruppens rapport.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret, som dock är otillfredsställande.

Här har en hel metod för faderskapsbestämning avslöjats som i stort sett vetenskapligt värdelös – detta står redan nu helt klart. Metoden har utmönstrats ur fortsatt praxis. Denna metod har använts i ca 1 000 fall sedan år 1970. Den har använts när annat material i målet icke har kunnat ge säker ledning. Den har därmed avgjort utgången av många mål.

Frågan om resning kan inte överlämnas till domstolarna från fall till fall. Här rör det sig om en princip som är förutsedd i lagen. Konstitutionellt sett är den en sak för regering och lagstiftare, inte för domstol. Resning bör alltså i princip beviljas i alla de fall där metoden har haft betydelse för målets utgång. Det vore värdefullt om justitieministern kunde uttala att det är hans åsikt.

Detta skulle vara motiverat också av andra skäl. Domstolarnas praxis i faderskapsmål visar nämligen många andra underligheter. Låt mig ge några exempel på denna praxis.

Mål har avgjorts där två män varit inblandade. Ingen säkerhet nåddes genom blodundersökning. Tingsrätten föranstaltade då om antropologisk undersökning – av endast den ene mannen. På grund därav fälldes han till ansvar. Den andre mannen lämnades helt åsido.

I ett prejudikatsmål har högsta domstolen fäst avgörande vikt vid en låg statistisk sannolikhet för tiden när barnet avlades och på grund därav friat den utpekade. Vid ett annat prejudikatsmål har den utpekade fällts trots att sannolikheten vid blodundersökningen var mycket lägre statistiskt sett. Vid blodundersökningar anges alltid att ett s. k. faderskapsindex lägre än 0,053 talar mot faderskap. Högsta domstolen fällde likväl en man med ett så extremt lågt index som 0,012. Motpartens subjektiva uppgifter fick alltså väga tyngre än den erkända vetenskapliga bedömningen.

Denna vacklande praxis får inte fortsätta – både de förmenta fäderna och barnen blir lidande därav. Först ger man barnen falska fäder, sedan nödgas man kanske många år därefter ta ifrån dem dessa fäder.

Jag har två följdfrågor: Vad avser justitieministern att göra för att säkra en bättre rättsordning i faderskapsärenden i allmänhet? Och, jag upprepar frågan, hur ämnar justitiedepartementet se till att de som har dömts på grundval av en nu förkastad metod får allmän kännedom om att rättssituationen i avgörande grad nu har förändrats? För det har den gjorts redan nu eftersom denna metod har utmönstrats genom socialstyrelsens brev till tingsrätterna.

Herr justitieministern ROMANUS:

Herr talman! Som jag nämnde i mitt svar är frågan om värdet av dessa undersökningar ännu inte avgjord – den beror på socialstyrelsens prövning. Anledningen till att socialstyrelsen har skrivit att undersökningarna t. v. inte skall fortsätta är endast att om tvekan uppkommer beträffande en metod skall man inte fortsätta med den medan utredning pågår. Socialstyrelsens brev är sålunda inget bevis på att socialstyrelsen har tagit slutlig ställning i frågan.

Undersökningarna är inte bara av yttre morfologisk karaktär utan omfattar också exempelvis vävnadsprover. Arbetsgruppen har riktat viss kritik mot de yttre morfologiska undersökningarna. Såvitt arbetsgruppen har kunnat finna på grundval av det granskade material som har stått till förfogande har den tillämpade metodiken vid dessa undersökningar inte uppfyllt gängse tillförlitlighetskrav. Arbetsgruppen betonar emellertid att man inte alltid vet i vilken utsträckning de yttre morfologiska undersökningarna har påverkat slutbedömningen vid laboratoriets utlåtanden. Undersökningar av yttre morfologisk karaktär har efter hand fått en allt mindre betydelse jämfört med de undersökningar som i övrigt har bedrivits i laboratoriet.

Resningsfrågan, som herr Svensson i Malmö tog upp, avgörs av högsta domstolen, och jag anser inte att det finns någon anledning att ändra lagstiftningen i det hänseendet.

I fråga om behovet av ytterligare upplysning vill jag upprepa att ställning till den frågan kommer att tas när huvudfrågan är avgjord. Jag är inte främmande för att det då kan finnas behov av åtgärder.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Man kan väl inte med hänvisning till att all praxis skulle vara domstolarnas ensak – för så är det ju inte – säga att politiker och lagstiftare inte har något ansvar. Tvärtom har vi ett konstitutionellt ansvar när det gäller generella anvisningar beträffande exempelvis rättsliga metoder eller tillämpning av lagar. Där är inte domstolarna allenarådande, utan lagstiftarna och politikerna har också ett ansvar.

Något slags parallellfall till ett sådant generellt uttalande förekom för en del år sedan. Det gällde, om jag minns rätt, justitiedepartementets attityd till frågan om vilka åtgärder som skulle vidtas mot de kvinnor som skaffat sig abort i Polen. Från både rättslig och mänsklig synpunkt gjordes då det riktiga ställningstagandet att här borde man generellt befria från åtal.

Rimligtvis borde det inte vara någon svårighet för en politiskt ansvarig minister att uttala sin personliga mening om en metod som måste förkastas redan därför att man icke fått någon som helst vettig information om vad den har gått ut på – en metod som alltså i efterhand icke kan kontrolleras. När denna metod – som f. ö. också under många år varit bestridd i den vetenskapliga diskussionen – har utmönstrats må väl ändå en justitieminister våga sig på yttrandet att om metoden varit otillfredsställande och om den använts som avgörande bevisunderlag i en viss typ av mål så bör de mål där denna metod spelat en avgörande roll som allmän regel kunna påräkna resning. Det kan man säga utan att gripa in i högsta domstolens avgörande av varje enskild resningsansökan som kan bli aktuell.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om barnomsorgen för vuxenstuderande

Herr socialministern GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara fru Lantz (vpk) den 11 oktober anmälda fråga, 1976/77:7, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Fru Lantz har frågat utbildningsministern vilka åtgärder som skall vidtas för att lösa problemet med barnomsorg för vuxenstuderande. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Genom den nya barnomsorgslag som träder i kraft den 1 januari 1977 blir kommunerna skyldiga att genom en planmässig utbyggnad av barnomsorgen sörja för att alla barn, vilkas föräldrar förvärvsarbetar eller studerar, får del av samhällets barnomsorg, om inte behovet tillgodoses på annat sätt. Självfallet omfattar kommunernas skyldighet även barn till vuxenstuderande. Som ett led i en sådan planmässig utbyggnad har riksdagen under våren 1976 anslutit sig till ett utbyggnadsprogram som innebär att 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya fritidshemsplatser skall börja byggas under femårsperioden 1976–1980. Detta utbyggnadsprogram grundar sig på överväganden om vad som kan vara praktiskt möjligt att förverkliga under perioden med hänsyn till byggnadsfrågor, personalfrågor m. m.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Först skall jag be att få tacka för svaret. Men det verkar som om herr statsrådet lånat svaret från den gamla regeringen, och dessutom har socialministern tydligen missuppfattat frågan.

Kvinnor tvingas ofta avstå från förvärvsarbete därför att det inte finns daghemsplatser. Även när det gäller studier tvingas kvinnor avstå från utbildning därför att barnomsorgen är otillräcklig. På utbildningens område motverkas samhällets satsning på vuxenutbildning av att det inte

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om barnomsorgen
för vuxenstuderan-
de*

finns daghemsplatser till de studerande som har barn. Det enda rimliga är förstås, som vpk så många gånger tidigare påpekat, att bygga bort daghemsbristen så att alla barn får rätt till daghemsplats. Det är den enda garantin och lösningen på sikt i daghemsfrågan. Men det finns anledning att försöka ordna barnomsorg där man anordnar vuxenutbildning – givetvis som en temporär nödlösning.

Det finns ungefär 147 600 vuxna i kommunal vuxenutbildning, och av dem är 67 % kvinnor. Hälften studerar på dagtid, och de flesta är i åldern 25–44 år. Jag skall ta ett aktuellt exempel från Kalmar: Görans mamma kom in på kommunal vuxenutbildning. Men Göran, 8 månader, fick ingen daghemsplats. Göran har könummer 942 till dagis. Det finns 377 daghemsplatser i Kalmar och 4 600 barn. Detta är inget unikt exempel. Fram till 1981 skall det byggas 165 platser. Göran har alltså ingen teoretisk chans att få en plats förrän han själv är pappa. Mamman kan inte utnyttja sin rätt till vuxenutbildning. Detta är, menar vpk, ett horribelt förhållande på många sätt. Borde det inte vara skolans uppgift att se till att de elever som behöver barnomsorg också får den för sina barn?

Jag tyckte att det skulle vara intressant att få utbildningsministerns syn på detta problem och ställde därför frågan till honom. Nu svarar socialministern i stället. Jag vill då ha svar av socialministern på min fråga: Vore det inte möjligt att låta skolan ta ansvaret för att de elever som behöver daghemsplats också får sådan genom skolans försorg?

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Fru Lantz påstår att vi har lånat detta program från förra regeringen. Vi var emellertid, fru Lantz, överens om detta program omfattande 100 000 nya daghemsplatser. Det rådde inga delade meningar om det. Den nya regeringens uppgift är helt naturligt – det vill jag klart deklarerera – att fullfölja detta program. Kommunerna skall sedan se till att det genomförs.

När det gäller den planering och utbyggnad som har skett under denna tid kan jag meddela fru Lantz att enligt det utbyggnadsprogram som riksdagen anslöt sig till för tiden 1976–1980 skulle under åren 1976 och 1977 påbörjas 34 000 daghemsplatser. Men enligt de uppgifter som socialstyrelsen nyligen har samlat in omfattar kommunernas utbyggnadsplaner under de sistnämnda två åren igångsättning av sammanlagt 36 000 nya daghemsplatser. Det innebär att de aktuella utbyggnadsplanerna för de två första åren gott och väl motsvarar det uppställda utbyggnadsprogrammet.

Sedan har jag den uppfattningen, fru Lantz, att kommunerna gör ansträngningar för att de studerande skall få daghemsplats för sina barn.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Den satsning som har gjorts på vuxenutbildningen motverkas av det förhållandet att kvinnorna – det är förstås mest fråga om kvinnor – inte kan utnyttja sin rätt att studera, eftersom det fattas dag-

*Om åtgärder för att
nedbringa vänteti-
derna vid studieme-
delsnämnderna*

hemsplatser. På område efter område kan man se vilka effekter bristen på daghemsplatser får, inte bara för barnen utan även för föräldrarna och då främst kvinnorna.

Sedan vill jag litet kommentera svaret, eftersom statsrådet fortfarande inte vill diskutera utbildningen och barnomsorgen hopkopplade. Jag känner väl till målsättningen 100 000 nya daghemsplatser på fem år. Vi från vänsterpartiet kommunisterna har tidigare förklarat att vi inte alls är nöjda med den utbyggnadsplanen. Det räcker inte att få 100 000 nya daghemsplatser på fem år när det skulle behövas 450 000 i dag, 1976. Det är alltså en droppe i havet.

Med beslutet i riksdagen är dessutom inte alls förknippad någon garanti för att det verkligen blir 100 000 nya daghemsplatser. I svaret står också att de "skall börja byggas under femårsperioden". Därför är det nödvändigt att man på t. ex. utbildningens område verkligen garanterar de kvinnor som behöver och vill studera möjlighet att utnyttja sin rätt och ordnar barnomsorgen direkt i anslutning till skolan. Jag skulle vilja att socialministern kommenterade detta.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om åtgärder för att nedbringa väntetiderna vid studiemedelsnämnderna

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara herr Ullenhags (fp) den 14 oktober anmälda fråga, 1976/77:15, och anförde:

Herr talman! Herr Ullenhag har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att nedbringa väntetiderna vid studiemedelsnämnderna.

Det senaste året har inte sällan väntetider på 6–7 veckor förekommit. Detta är oacceptabelt. Centrala studiestödsnämnden har nyligen erhållit särskilda medel för att kunna förstärka personalen vid studiemedelsnämnderna. Därigenom har de mest arbetsbelastade nämnderna kunnat reducera tiden för handläggningen av ansökningar om studiemedel. Allvarliga problem kvarstår dock.

Centrala studiestödsnämnden har begärt att regeringen beslutar om en omorganisation av studiemedelsnämnderna och att dessa tillförs ytterligare resurser fr. o. m. den 1 januari 1977. Denna fråga bereds f. n. inom regeringens kansli.

Handläggningstiderna vid studiemedelsnämnderna kan förkortas inte enbart genom att ökade resurser ges till nämnderna utan också genom att handläggnings- och ansökningsrutinerna förenklas.

Min ambition är att handläggningstiden för ansökan om studiemedel i normalfallet skall hållas inom den ram som centrala studiestödsnämnden har planerat – dvs. 3–4 veckor.

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om åtgärder för att
nedbringa vänteti-
derna vid studieme-
delsnämnderna*

Herr ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på frågan.

I svar på fråga från herr Nyquist den 27 april i år pekade dåvarande utbildningsministern på åtgärder som skulle vidtas för att nedbringa de långa väntetiderna vid studiemedelsnämnderna. Frågan togs f. ö. upp i riksdagen redan 1964 av herr Tobé.

Nu, en bit in på höstterminen 1976, är situationen fortfarande klart otillfredsställande. Enighet råder mellan centrala studiestödsnämnden och studiemedelsnämnderna om att en acceptabel väntetid inte får överstiga 3–4 veckor. I verkligheten är den normala väntetiden i Stockholm omkring 6 veckor och i vissa fall ännu längre. För ansökningar som inlämnades första septemberveckan var behandlingstiden två månader i Göteborg och Linköping och 4–9 veckor i Umeå. Sedan har situationen förbättrats, men vissa studerande kan få vänta till årsskiftet på besked om höstterminens studiemedel.

Ingen skugga faller över centrala studiestödsnämnden och studiemedelsnämnderna, som har gjort allt man kunnat för att med befintliga ekonomiska resurser förkorta behandlingstiderna. Situationen hade i dag varit ännu dystrare om inte centrala studiestödsnämnden gjort extraordinära insatser. Som en tillfällig nödgärd har nämligen åtta tjänster överflyttats från centrala studiestödsnämnden till studiemedelsnämnderna. Denna åderlåtning av den centrala myndigheten på 10 % av antalet tjänstemän har medfört att bl. a. viss återkravsverksamhet nu ligger helt nere.

Flera studerandeorganisationer har med kraft och med rätta reagerat mot den här situationen. Det betyder ju oerhört mycket för en enskild studerande att han eller hon får besked om sina studiemedel i rimlig tid.

Det framgår klart av svaret på min fråga att utbildningsministern är medveten om det otillfredsställande läget. Statsrådet slår fast att det är oacceptabelt med väntetider på 6–7 veckor och att det f. n. trots gjorda insatser kvarstår allvarliga problem. Jag noterar också med tillfredsställelse att utbildningsministerns ambition är att handläggningstiden för ansökan om studiemedel normalt inte skall överstiga 3–4 veckor. Med den ambitionen som vägledande för de åtgärder som nu planeras inom regeringens kansli bör möjligheterna vara mycket goda för att den nuvarande situationen med långa väntetider inte skall behöva inträffa igen kommande terminer.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
21 oktober 1976

Om åtgärder mot alltför lågt vatten- stånd i Hjälmaren

Herr jordbruksministern DAHLGREN erhöll ordet för att besvara herr Jadedstigs (s) den 12 oktober anmälda fråga, 1976/77:10, och anförde:

Herr talman! Herr Jadedstig har frågat mig om jag är beredd att infria det löfte som min företrädare har gett om en utredning om åtgärder för att förhindra alltför låga vattenstånd i Hjälmaren.

Regeringen har i dag bemyndigat mig att tillkalla en särskild utredare för frågan om en ändrad reglering av Hjälmaren. Enligt direktiven skall förutsättningarna utredas att åstadkomma en reglering som bättre än den nu gällande tillgodoser de allmänna intressen av olika slag som är förenade med sjöns nyttjande. Utredaren skall vidare undersöka om möjligheter finns att utnyttja vattenmagasinen i bl. a. Svartån så att låga vattenstånd i Hjälmaren så långt möjligt motverkas. Jag vill också framhålla att utredaren skall bedöma de framtida behoven av vatten inom området kring Hjälmaren för kommuner och industrier och för bevattning m. m. Utredaren skall dessutom i samråd med Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut undersöka om man kan göra bättre prognoser än hittills med avseende på tillrinningen till sjön. Om detta skulle vara möjligt skulle en från naturvårdssynpunkt lämplig reglering underlättas.

Herr JADESTIG (s):

Herr talman! Hjälmaren är till storleken landets fjärde sjö. Den är relativt grund, har ett medeldjup på knappa sex meter och betecknas dessutom som en näringsrik slättsjö. Dess stränder är i stor utsträckning låglänta, och detta var säkert en av anledningarna till de stora sjösänkningar som genomfördes i slutet av 1800-talet. Vattenregleringar har dessutom ägt rum via tillkomsten av Hjälmare kanal och de åtta kraftverken som finns i Eskilstunaån och i Hjälmare kanal.

Nya viktiga samhällsintressen har tillkommit i eller kring sjön. Låt mig notera att den är vattentäkten för Eskilstuna, Arboga och delar av Örebro. Hjälmaren är också en viktig fritidsmiljö, och i samband med den fysiska riksplanen utpekades den som riksintresse inte minst från rekreations- och fiskesynpunkt.

I dag känner många oro för Hjälmaren. Bl. a. de senaste årens ringa nederbörd har orsakat ett alltför lågt vattenstånd.

Bestämmelserna för reglering av sjön är starkt föråldrade. En samhällelig åtgärd har därför ansetts nödvändig och det har framförts krav på en utredning som snabbt skulle framlägga förslag om vattenhushållningsbestämmelser och huvudmannaskap för sjöns reglering. I detta sammanhang vill jag hänvisa till utredningsmaterial som länsstyrelserna i Örebro, Södermanlands och Västmanlands län överlämnade i samband med en uppvaktning i den berörda frågan i juni månad i år.

Det behövs en snabb utredning, och jag är medveten om att det behövs såväl tekniska som juridiska och ekonomiska förutsättningar för att uppnå ett gott resultat. Det finns många intressenter, och alla torde i dagens

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om prisstoppet på
vissa baslivsmedel*

läge vara överens om att det nu krävs snabba och kraftfulla åtgärder för att rädda Hjälmaren från en miljökatastrof.

Jag är medveten om att det redan före statsrådet Dahlgrens utnämning fanns ett utkast till utredningsdirektiv på departementets bord. Jag noterar med tacksamhet att regeringen nu beslutat sig för att tillkalla en särskild utredare. Jag tycker att de delar av direktiven som statsrådet här presenterade verkar tillfredsställande. Jag utgår ifrån att de regionala representanterna får möjligheter att delta i utredningsarbetet.

Jag ber till slut att få tacka statsrådet för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om prisstoppet på vissa baslivsmedel

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara herr *Werners* (vpk) den 5 oktober anmälda fråga, 1976/77:2, och anförde:

Herr talman! Herr Werner har frågat mig om regeringen avser att upphäva det gällande prisstoppet på vissa dagligvaror.

På vissa baslivsmedel – mjölk, ost, kött, fläsk och charkuterivaror – infördes prisstopp den 1 januari 1973. Prisstoppet, som fortfarande är i kraft, motiveras huvudsakligen av att dessa livsmedel subventioneras via statsbudgeten. Det bör dock observeras att det sedan den 1 januari 1973 inte har rått prisstopp på baslivsmedel i den meningen att priserna inte har stigit. Löpande har olika prishöjningar måst medges allteftersom kostnadsstegringarna har framtvingat detta. I det här sammanhanget bör understrykas att framgången i kampen mot prisstegringarna framför allt beror på hur kostnadsstegringarna kan bemästras.

Vad beträffar andra dagligvaror än baslivsmedel råder i vissa fall prisstopp. Även här har det förekommit dispenser från prisstoppet. Statens pris- och kartellnämnd, som är den myndighet som handhar dessa frågor, har bl. a. att som hittills löpande följa utvecklingen och pröva när de orsaker som har föranlett olika prisreglerande punktingrepp inte längre föreligger.

Genom beslut den 24 juli 1975 tillsattes en sakkunnig med uppgift att bl. a. undersöka verkningarna i olika hänseenden av de åtgärder som vidtagits med stöd av allmänna prisregleringslagen under åren 1972–1975. Under utredningsarbetet har det framkommit att prisstoppet på baslivsmedel genom sin långvarighet har försakat vissa praktiska problem för såväl myndigheter som företag.

Det är uppenbart att prisstoppet på baslivsmedel inte fungerar tillfredsställande i vissa hänseenden. Att ta ställning till frågan om hur en rimlig lösning på det här problemet skall kunna uppnås är dock omöjligt utan ytterligare utredningsarbete. I avvaktan på detta övervägs ingen ändring i principerna för det nuvarande systemet.

*Om regeringens
inställning till
svenska handelsför-
bindelser med
Sydafrika*

Herr WERNER (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka handelsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är de allvarliga problem som prisstegringarna på framför allt dagligvaror innebär för flertalet lönearbetare, främst låg- och mellaninkomsttagarna.

Vi har ju under perioden september 1975 till september 1976 haft en prisstegring inom dagligvaruhandeln med över 10 %. Jämför man prisändringarna under perioden januari till september 1976 med dem under perioden januari till september 1975 visar det sig att ökningen varit över 12 %. Och under den senaste månaden har framför allt vissa konserver, djupfrysta produkter och pappersvaror ökat i pris.

Mot den bakgrunden vore det intressant att höra ett representativt uttalande från en företrädare för den nya regeringen om de åtgärder som den kommer att vidta för att hålla tillbaka prisstegringarna, framför allt på det område som jag har berört. Tyvärr är regeringsförklaringen litet svårtolkad på den här punkten, liksom på andra punkter. I regeringsförklaringen står det bl. a. att ekonomin här i landet även i fortsättningen skall bygga på "fri konkurrens och en aktiv konsumentpolitik". Frågan är bara vad den aktiva konsumentpolitiken är för något. Skall den vara aktiv för eller emot konsumenterna? Den s. k. fria konkurrens som vi hittills sett exempel på har lett till monopolbildning inte minst inom livsmedelsindustrin, och monopolbildning är som bekant aldrig till konsumenternas fördel. Eller skall man tolka den knapphändiga skrivningen i regeringsförklaringen så, att det råder oenighet mellan storfinansens direkta företrädare och de andra borgerliga representanterna inom regeringspartierna? Är det därför man inte kan komma överens om i vems intresse konsumentpolitiken skall bedrivas?

Jag tolkar handelsministerns svar så, att det syftar till att avveckla prisstoppet. Vårt parti har den uppfattningen att prisstoppet inte bara skall behållas utan utvidgas till att omfatta hela dagligvaruområdet. Men av handelsministerns svar tycker jag att man kan utläsa att regeringen avser att gå en helt motsatt väg. Detta är knappast en politik i lönearbetarnas intresse, därför att varje prisstegring för dem innebär en reallönesänkning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om regeringens inställning till svenska handelsförbindelser med Sydafrika

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara herr *Wästbergs* i Stockholm (fp) den 14 oktober anmälda fråga, 1976/77:14, och anförde:

Herr talman! Herr *Wästberg* i Stockholm har frågat mig om jag instämmer i uppfattningen att svenska företag bör avveckla sina förbin-

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om regeringens
inställning till
svenska handelsför-
bindelser med
Sydafrika*

delser med Sydafrika.

Den svenska regeringens syn på situationen i Sydafrika har nyligen redovisats av utrikesministern i FN. Hon anförde i sitt tal inför generalförsamlingen den 13 oktober 1976 bl. a. att den situation som skapats i södra Afrika har av Sverige och många andra stater karakteriserats som ett hot mot freden. Detta innebär att vi anser det riktigt att säkerhetsrådet tillgriper sanktioner för att avlägsna hotet, om inte godtagbara resultat uppnås genom förhandlingar. Utrikesministern framhöll också följande: "Sverige skulle vidare vara berett att stödja realistiska förslag om ytterligare åtgärder, däribland ett förbud mot utländska nyinvesteringar i Sydafrika och Namibia."

Det är regeringens uppfattning att beslut om ekonomiska sanktioner mot enskilda länder skall fattas av FN:s säkerhetsråd. Endast härigenom föreligger garantier för att sanktionerna grundas på en samstämmig uppfattning bland stater av ekonomisk betydelse för Sydafrika, något som i sin tur är en förutsättning för att sanktionerna skall bli effektiva.

Det är naturligt att det politiska läge som råder i Sydafrika liksom omvärldens tryck på detta land påverkar företagen i deras syn på investeringar i Sydafrika. Ett tecken på detta är också att det – såvitt jag kunnat utröna – inte finns någon investeringsvilja när det gäller Sydafrika bland svenska företag.

Jag vill vidare erinra om utrikesutskottets enhälliga uttalande i betänkande 1975:9: "Utskottet delar den negativa synen på svenska investeringar i Sydafrika som kan uppfattas som ett stöd till landets rasåtskillnadspolitik." Detta uttalande gjorde sedan riksdagen till sitt.

Herr WÄSTBERG i Stockholm (sp):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret, som dock kräver ett klagörande.

I Sydafrika har en liten minoritet i fanatisk tro på den egna hudfärgens överlägsenhet skaffat sig all makt, politisk och ekonomisk. Arbetslivet i Sydafrika präglas av rasismen. Svarta får svältlöner. Svarta och vita får inte arbeta skuldra vid skuldra, inte ha samma matsalar, inte samma omklädningsrum – det förbjuder lagen.

Bl. a. genom det värdefulla kartläggningsarbete som Svenska ekumeniska nämnden, TCO och LO gjort vet vi att svenska företag i Sydafrika i allmänhet inte betalar bättre löner än andra utländska företag, att svenska företag i Sydafrika är lika rasdiskriminerande som andra arbetsgivare. Sydafrika är beroende av kapital utifrån – och den sydafrikanska regeringen vill ha företagsinvesteringar. Samtidigt manar oss de svartas organisationer att stoppa svenska företag i Sydafrika.

Det här är den allvarliga bakgrunden till min fråga till handelsministern.

Nu tycks Staffan Burenstam Linder tro att svenska företag upphört med sina investeringar i Sydafrika. Det är inte sant. Vad som hänt är att svenska företag inte längre för ut pengar från Sverige till dotterföretag i Sydafrika. Men det finns svenska företag som – t. ex. via dotterföretag

*Om regeringens
inställning till
svenska handelsför-
bindelser med
Sydafrika*

i England – fört över kapital till Sydafrika. Andra företag plöjer ner sina sydafrikanska vinster i Sydafrika.

Den förra regeringen avrådde med bestämdhet svenska företag från investeringar i Sydafrika. Från folkpartiets sida har vi tagit klar ställning. 1975 års landsmöte uttalade enhälligt att svenska ekonomiska förbindelser med Sydafrika utgör ett stöd till det orättfärdiga sydafrikanska samhällssystemet. Folkpartiet uppmanade därför svenska företag att avveckla sina intressen i och förbindelser med Sydafrika.

Det är alltså folkpartiets uppfattning. Delar Staffan Burenstam Linder den? Är han beredd att på den nya regeringens vägnar rikta samma uppmaning till svensk företagsamhet som den gamla gjorde – att avstå från investeringar i Sydafrika?

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Herr Wästberg i Stockholm och jag är överens om att denna diskussion förs mot en allvarlig bakgrund. Frågan är då vad man mot denna bakgrund skall vidta för åtgärder. Jag vill i det sammanhanget citera ytterligare ett stycke av vad som stod att läsa i utrikesutskottets betänkande nr 9 år 1975:

”Från svensk sida har understrukits behovet av en samfällid världsomfattande aktion i detta syfte. Försök att insätta sanktioner som saknar stöd av en eller flera av Sydafrikas huvudsakliga handelspartners skulle bli ineffektiva. De skulle kunna inleda Sydafrika i tron att landet utan påföljd kan fortsätta sin raspolitik. FN:s prestige skulle i så fall kunna ta allvarlig skada.

Av dessa synpunkter, som utskottet delar, följer bl. a. att ensidiga svenska åtgärder mot Sydafrika skulle vara verkningslösa. Dessutom kan ensidiga sanktioner mot en annan stat, utan stöd i ett sanktionsbeslut av FN:s säkerhetsråd, vara oförenliga med internationella överenskommelser, t. ex. GATT-avtalet, varav Sverige är bundet.”

Herr WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning än handelsministern när det gäller FN-sanktioner eller i lag beslutade sanktioner. Det är inte detta det handlar om, utan det gäller vilken vägledning svenska företag skall få av regeringen när de skall ta ställning till sitt fortsatta engagemang i Sydafrika. Frågan om vilka krav som bör ställas på svenska företag är ju stor, och den hinner vi inte gå in på här, men jag menar för min del att marknadsekonomin förutsätter att också företagen är beredda att på egen hand ta ett moraliskt ansvar, och det gör också svenska företag i mycket hög grad. Men då är det också naturligt att regeringen ger företagen en vägledning i moraliska frågor.

I regeringsförklaringen sägs det klart ut att den nya regeringen avser att ge ett ökat stöd till kampen för frigörelse i södra Afrika. De frihetsrörelser som bl. a. kommer att få del av det stödet har värdjat till Sverige att hindra svenska företag att fortsätta sitt ekonomiska stöd via

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om tolkningen av
bestämmelserna
om skolornas läsår*

investeringar i Sydafrika och att stoppa de svenska företagen där, som ju tvingas följa den sydafrikanska marknads rasregler. Då har också de svenska företagen rätt att få en klar vägledning från den svenska regeringen, och det är en sådan vägledning som jag efterlyser från herr Staffan Burenstam Linder.

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Jag har faktiskt i mitt första anförande citerat ett stycke av vad utrikesutskottet enhälligt uttalade i just den fråga som herr Wästberg i Stockholm menar att vi skall markera vår uppfattning om.

Herr WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag tillåter mig då att tolka herr Burenstam Linders inte direkt glasklara ord så att han och den nya svenska regeringen instämmer i uppmaningen till svenska företag att avstå från investeringar i Sydafrika. Det är bra, ty vad det här gäller är att använda alla de medel som finns tillgängliga i kampen mot det värsta rasförtryck världen skådat sedan Hitlers Tyskland.

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Det bör inte råda någon tvekan om vad jag har försökt att säga här till herr Wästberg i Stockholm. För att olika åtgärder verkligen skall vara effektiva och inte inge en känsla av att i stället bli ett slag i luften mot Sydafrika och andra regimer som vi inte tycker om skall vi sträva efter realistiska satsningar, som måste bygga på att Förenta nationerna sätter kraft bakom orden.

Herr WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Den gamla regeringen riktade liksom folkpartiet en klar uppmaning till företagen att på egen hand ta det steget att inte investera i Sydafrika. Det handlar alltså inte om FN-sanktioner eller lagstiftning. Jag hoppas att min tolkning av herr Staffan Burenstam Linders uttalande är riktig, nämligen att han instämmer i vad den förra regeringen och folkpartiet sagt på denna punkt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om tolkningen av bestämmelserna om skolornas läsår

Fru statsrådet MOGÅRD erhöll ordet för att besvara herr *Peterssons* i Röstånga (fp) den 14 oktober anmälda fråga, 1976/77:11, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Petersson i Röstånga har frågat chefen för utbildningsdepartementet om han vill medverka till att det utfärdas klara bestämmelser så att olika skolors läsår ej blir beroende av hur man skall

*Om tolkningen av
bestämmelserna
om skolornas läsår*

våga tolka rådande bestämmelser. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Skolarbetstidsutredningen föreslog i betänkandet Skolans arbetstider år 1967 att läsåret skulle omfatta sammanlagt 280 dagar (40 veckor) bestående av 172 egentliga undervisningsdagar, högst 8 friluftsdagar, 10 lovdagar och 5 studiedagar samt 85 söndagar, helgdagar och lördagar. Dåvarande departementschefen och riksdagen anslöt sig till detta förslag. Föreskrifter i enlighet härmed finns också i skolförordningen. Dessa föreskrifter är generella och gäller för hela landet.

Enligt skolförordningens 5 kap. 23 § fastställs dag för termins början och slut av skolstyrelsen.

Genom en olikartad utläggning av undervisningsdagar, friluftsdagar, lovdagar och studiedagar kan läsårets början och slut variera något mellan olika kommuner. Det finns sålunda en viss frihet för skolstyrelserna att variera den tidsmässiga förläggningen av läsåret. Skolstyrelserna kan dock inte ändra det totala antal dagar som utgör skolans läsår.

Skolförordningens bestämmelser om läsårets längd, antal lovdagar m. m. medför att antalet undervisningsdagar uppgår till 172–176 beroende på det antal friluftsdagar som tas i anspråk. Någon möjlighet till skilda tolkningar härvidlag finns inte. Den frihet i fråga om utläggningen av läsåret som f. n. finns för skolstyrelserna ligger i linje med min uppfattning att man lokalt skall ha möjlighet att anpassa läsåret till skilda förhållanden.

Några bestämmelser som reglerar utläggningen av läsåret och därmed begränsar den lokala beslutanderätten anser jag därför inte vara lämpliga.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Jag anser för min del att läsårets längd bör vara ungefär densamma över hela landet och inte vara beroende av lokala tolkningar. Därmed har jag inte sagt att jag vill ha något slags fullständig likformighet. Jag delar statsrådets uppfattning att det kan vara rimligt att det finns spelrum inom vissa gränser. Men när avvikelserna blir så stora som i år tycker jag det är viktigt att bestämmelserna verkligen klargörs.

Barn reagerar ju både häftigt och sunt mot vad de betraktar som uppenbara orättvisor. Och jag måste personligen tillstå att jag själv varken som förälder, lärare eller politiker lyckats besvara den berättigade frågan hur somliga barn kan få mycket längre lov än andra, hur man räknar helgdagar som arbetsdagar och därmed förlänger lovet, medan elever där man inte räknar så får kortare lov, osv.

Som jag ser det är det bl. a. två krav som måste uppfyllas – två krav som kanske inte alltid går hand i hand. Det är sålunda viktigt att tillvarata ambitionen att meddela så mycket undervisning som över huvud taget är möjligt, dvs. att man utnyttjar den tillmätta tiden. Men det är också viktigt att barn i olika delar av vårt land har ungefär lika långa lov som inte är beroende av hur man försöker, hur man vill eller t. o. m. hur man vågar tolka gällande bestämmelser.

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Om tolkningen av
bestämmelserna
om skolornas läsår*

Jag tackar statsrådet för svaret. Tyvärr innehåller det väl litet för mycket uppläsning av skolförordningen. Den springande punkten är naturligtvis denna: Kan man eller skall man räkna helgdagar som arbetsdagar-läs-dagar och då framför allt trettondagen? Är den en arbetsdag? Åtminstone från min landsända sett är det mycket viktigt att från statsrådets sida få ett klagörande på denna punkt.

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Läsårets längd är, som jag sade, ungefär densamma över hela landet. Och det finns inte något utrymme för sådana fria tolkningar som herr Petersson i Röstånga tror att det finns.

Undersökningar i några kommuner visar att kommunerna fyller kravet på antalet undervisningsdagar, och därmed har de hållit sig inom ramen för gällande bestämmelser. Om man däremot skall diskutera sommarlovet's längd får man självfallet diskutera utläggningen av två läsår.

Jag förutsätter att det i kommunerna finns en medveten strävan att genom utläggningen av läsåret enligt gällande bestämmelser skapa en för elever och lärare så gynnsam undervisningssituation som möjligt – inte enbart att få längsta möjliga sommarlov.

Jag instämmer f. ö. i dåvarande statsrådets uttalande i propositionen om skolans arbetstider år 1968: "Starka skäl av pedagogisk och medicinsk natur talar för att läsåret förses med 'andningspauser' och inte komprimeras för mycket. För egen del ansluter jag mig därför till utredningens förslag och förordar, att läsåret skall inrymma 10 lovdagar."

Om lovdagar mot förmodan i alltför hög grad används i samband med läsårets början och slut får lovdagarna inte den effekt som avsetts vid ställningstagandet till antalet lovdagar.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Detta var en liten komplettering men inte ett direkt svar på den fråga jag ställde.

Beträffande sommarlovet vet jag faktiskt – det är inte någonting som jag tror – att det skiljer nästan 14 dagar, dvs. två veckor, i lovet's längd mellan skolorna i Skåne och i Stockholmsområdet, och detta tycker jag är orimligt. Jag menar att lovet's längd inte skall vara beroende av hur fiffig och finurlig man kan vara när man utläser rådande bestämmelser.

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Jag trodde att jag med mina två anföranden hade talat om att man inte kan vara så fiffig och finurlig som herr Petersson i Röstånga förutsätter. Jag inbillar mig att jag har klara fakta bakom mig när jag säger det.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Då återstår bara en fråga: Är en helgdag vid skolstarten en läsdag eller inte?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Föredrogs och hänvisades

Motion

1976/77:11 till skatteutskottet

Nr 13

Torsdagen den
21 oktober 1976

§ 15 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1976/77:10.

*Anmälan av
interpellationer*

§ 16 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 20 oktober

1976/77:11 av herr *Olsson* i Edane (s) till herr socialministern om anordningsbidragen för daghemsbyggande:

F. n. utgår anordningsbidrag till kommunerna för sådana daghemsprojekt som igångsätts före den 31 december 1976.

På grund av överhettning inom byggsektorn befarar flera kommuner att det tidsschemat inte kan hållas. Från flera kommuner säger man sig inte kunna förverkliga sina ambitioner beträffande daghemsbyggandet. Man klarar helt enkelt inte av tidsfaktorn.

Det kan därför ifrågasättas om inte tiden för kommunerna borde utsträckas.

Enligt uppgifter har tidigare statsråd meddelat att man hade för avsikt att under hösten ta upp denna fråga till prövning.

Överväger socialministern att utsträcka tiden för erhållande av anordningsbidrag för daghemsbyggandet i landets kommuner?

1976/77:12 av herr *Karlsson* i Malung (s) till herr industriministern om ätgärder för att rädda svensk skinnindustri:

I regeringsförklaringen av den 8 oktober står:

”Regeringen skall föra en politik för sysselsättning och boende i alla delar av landet.

— — — Vårt lands ekonomi skall även i framtiden bygga på en socialt styrd marknadshushållning med fritt konsumtionsval, fri konkurrens och en aktiv konsumentpolitik.”

Sysselsättningsutredningen anförde i SOU 1975:90 bl. a.: ”Var och en som kan och vill arbeta skall ha rätt till förvärsarbete. — — —

En utjämning av sysselsättningsmöjligheterna mellan landets olika delar är ett grundläggande mål för sysselsättningspolitiken.”

Den först citerade satsen från regeringsdeklarationen bör som jag ser det kunna jämföras med de citerade satserna från sysselsättningsutredningen. Det ger som slutsats att sysselsättningsnivån på en ort eller i en region bör kunna upprätthållas på den nivå som gäller i dag samt

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Meddelande om
frågor*

att om det gäller en glesbygdsort eller en region med låg sysselsättning sysselsättningsnivån bör kunna höjas. Detta betyder behov av fortsatta kraftfulla insatser genom en aktiv regionalpolitik från statens sida med en fortsatt ökad industrialisering i glesbygden som följd.

Svensk skinnindustri med huvudcentrum i Malung upplever f. n. en intensiv och ökande importkonkurrens från bl. a. lågprisländer såsom Sydkorea och Hongkong. Importen av skinnkläder ökade från 116 ton och 12,0 milj. kr. 1970 till 1 094 ton och 154,2 milj. kr. 1975. Importen från lågprisländer upplevs av branschen som dumpning. Skinnindustrin sysselsätter i dag omkring 1 500 personer vid ett 70-tal arbetsplatser, och av dessa sysselsätts ca 1 100 vid ca 60 arbetsplatser i Malung. De anställda och deras familjer är i dag oroliga över skinnbranschens möjligheter att överleva till följd av den stora importkonkurrensen.

Beklädnadsbranschen har under en följd av år stått inför och genomfört en strukturomvandling. Denna strukturomvandling har nu även nått skinnindustrin. Staten har gjort stora insatser för teko- och skoindustrin genom handelspolitiska och branschfrämjande åtgärder samt olika typer av lokaliseringsstöd. Dessa insatser från statens sida bör nu även utsträckas till skinnindustrin.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få ställa följande frågor till herr industriministern:

Vilka åtgärder tänker industriministern vidta för att rädda svensk skinnindustri?

Vilka insatser är regeringen beredd att sätta in för att rädda arbetstillfällena för dem vilkas arbete är i fara på grund av den hårda importkonkurrensen inom skinnindustrin?

§ 17 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 19 oktober

1976/77:23 av herr *Rosqvist* (s) till herr arbetsmarknadsministern om tidpunkten för byggande av reaktor 3 vid kärnkraftverket i Simpevarp:

Reaktor 3 vid kärnkraftverket i Simpevarp, Oskarshamn (0 3), ingår bland de elva reaktorer vilkas byggande tre riksdagspartier tillstyrkte vid det energipolitiska beslutet 1975.

Beställningar på reaktorkärl (Uddcomb, Karlskrona), generatorer (ASEA, Västerås) och turbiner (STAL-LAVAL) till en kostnad av 2 miljarder kronor har redan lagts ut.

Ett tusental byggnads-, anläggnings- och montagearbetare beräknas få sysselsättning under byggnadstiden. Såväl stora som små företag har räknat med att bli engagerade vid byggandet. Oskarshamns kommun

har förberett och står färdig att sätta i gång byggandet av bostäder för både byggnadsfolk och driftpersonal.

Igångsättningen med byggandet av 0-trean har ett stort intresse ur arbetsmarknadssynpunkt.

Vilket besked kan arbetsmarknadsministern ge kommun, anläggningsarbetare och stora och små företag som vill ha besked om starten för anläggningsarbetet med 0-trean?

Nr 13

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Meddelande om
frågor*

den 20 oktober

1976/77:24 av fru *Marklund* (vpk) till herr industriministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen i Norrbotten:

Den fördjupade krisen inom LKAB och NJA reser både akuta och långsiktiga problem. Dels måste ställning tas till vilket omedelbart stöd som eventuellt skall ges till NJA, dels måste den styvbarnsroll NJA fått sig tilldelad inom den samlade stålindustrin nu omprövas. Slutligen måste man på allvar ta ställning till den framtida produktionsinriktningen.

Mot nämnda bakgrund får jag ställa följande fråga till herr industriministern:

Vilka garantier är regeringen beredd att lämna för sysselsättningen i Luleå och det övriga Norrbotten med anledning av den aktuella situationen där?

1976/77:25 av herr *Johansson* i Åmål (s) till herr industriministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen i Fengersfors:

Vilka åtgärder avser industriministern vidta för att dels på kort sikt, dels på lång sikt trygga sysselsättningen i Fengersfors?

1976/77:26 av herr *Gahrton* (fp) till fru statsrådet Troedsson om anteckningar i patientjournaler:

Anteckningar i patientjournaler kan inte sällan påverka människors förhållanden på ett integritetsingripande sätt. Därför borde patienter som regel ha möjlighet att läsa sina egna journaler och få till stånd ändringar när anteckningarna kan befaras leda till negativa personliga konsekvenser. Det är också angeläget att journaler förstörs i enlighet med fasta och ur rättssäkerhetssynvinkel trygga rutiner.

Mot bakgrund av ett aktuellt fall i Stockholm där en kvinna misslyckats med att få till stånd förstöring av patientjournaler, som enligt hennes mening innehåller felaktiga personomdömen som kan menligt påverka hennes förhållanden, vill jag till fru statsrådet Troedsson ställa följande fråga:

Avser statsrådet att framlägga förslag om åtgärder i syfte att stärka patienternas integritetsskydd i samband med patientjournaler?

Torsdagen den
21 oktober 1976

*Meddelande om
frågor*

1976/77:27 av fru *Lantz* (vpk) till fru bostadsministern om åtgärder för att vidga boendedemokratin:

I regeringsdeklarationen sägs att det är angeläget att förbättra bristfälliga boendemiljöer och att öka de enskilda människornas inflytande över sitt boende. Detta kopplas till ett uttalande om att bättre möjligheter för den enskilde att äga sin bostad måste skapas. Det ger intryck av att regeringen anser att boendedemokrati bara kan fungera om man äger sin bostad.

Mot bakgrund härav vill jag ställa följande fråga till fru bostadsministern:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att se till att boendedemokratin kan omfatta alla boende?

1976/77:28 av fru *Ahrlund* (fp) till herr statsrådet Mundebo om sambeskattningen:

I regeringsförklaringen lovade statsministern att regeringen skall fullfölja avvecklingen av den faktiska sambeskattningen. Samma uttryck användes av den tidigare regeringen i en proposition så sent som i våras. Men samtidigt infördes en ny typ av sambeskattning för äkta makar som är verksamma i s. k. fåmansföretag, så att den ena maken – läs hustrun – skall anses tjäna enbart hälften så mycket som den andre även när de faktiskt arbetar lika lång tid.

Jag frågar därför statsrådet Mundebo: Anser ni att detta är sambeskattning? I så fall, hur snart är ni beredd att ändra reglerna?

1976/77:29 av herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om sysselsättningsproblemen till följd av uppskovet med Stålverk 80:

Planerna på Stålverk 80 har nu lagts åt sidan. Detta får inte endast betydande direkta effekter på sysselsättningsläget i Luleå och Norrbotten. Det rubbar också grunden för följdinvesteringar inom järn- och stålindustrin. Det ställer statsindustrierna rent allmänt i ett ändrat läge.

Mot denna bakgrund får jag ställa följande fråga till herr arbetsmarknadsministern:

Har regeringen några alternativa planer för att angripa de sysselsättningsproblem som följer i spåren av övergivandet av Stålverk 80, och vari består i så fall dessa planer?

1976/77:30 av herr *Hermansson* (vpk) till herr industriministern om vissa företagsfusioner:

En rad företag inom glasbranschen, bl. a. Saint-Gobain och Gräng-

esberg, har beslutat att bilda ett gemensamt holdingbolag med säte i Danmark. Beslutet har mötts av protester från de anställda vid Emmaboda Glasverk.

Anser industriministern att fusioner av denna typ står i överensstämmelse med vad som sägs i regeringsdeklarationen om att privat maktkoncentration skall motverkas och de multinationella företagens verksamhet särskilt uppmärksammas?

1976/77:31 av herr *Andersson* i Nybro (c) till herr industriministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen i Emmaboda:

Enligt uppgifter i massmedia planeras en storfusion mellan Skandinavians tre största glastillverkare – franskägda Emmaboda Glasverk i Sverige, svenskägda Scanglas i Danmark och norskägda Drammens glasverk i Norge. För Emmaboda kommun kan dessa fusionsplaner leda till att 200–300 arbetstillfällen försvinner.

När det franska Saint-Gobain övertog Emmaboda Glasverk ställdes garantier för en minst oförändrad sysselsättning i Emmaboda.

Mot denna bakgrund vill jag fråga:

Vilka initiativ avser industriministern vidta för att garantierna för sysselsättningen i Emmaboda uppfylls från de aktuella företagens sida?

1976/77:32 av fru *Dahl* (s) till fru utrikesministern om åtgärder med anledning av situationen i Thailand:

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att medverka till att de dagliga kränkningarna av demokratin och de mänskliga rättigheterna i Thailand stoppas samt att förföljelserna, polisbrutaliteten och dödandet av oskyldiga människor upphör?

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 15.34.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert